

פסיכו-אונקולוגיה

ידיעון האגודה הישראלית

דבר העורכת

מה בגיליון?

חברים יקרים,
בשם חברי הוועד של האגודה הישראלית לפסיכו-אונקולוגיה אני שמחה מאוד להגיש לכם את העלון החדש של האגודה. בעלון כתבות על העשייה המקצועית בארץ בתחום הפסיכו-אונקולוגיה, ומידע מימי עיון בארץ ובעולם המתייחס לאספקטים תיאורטיים ויישומיים של תחום הפסיכו-אונקולוגיה.
בגיליון זה שמנו דגש על המטפל, איש המקצוע. ד"ר מיקי וינטראוב, מנהל מחלקת המטו-אונקולוגיה ילדים בהדסה, מספר על התמודדותו היומיומית עם המציאות המורכבת של טיפול בילדים חולי סרטן ועם דילמות אתיות. גם יום הסדנאות שנערך במאי 2015 התמקד במטפל, בקשייו ובחוסנו, ואנו מפרסמים בגיליון את תמצית הדברים.
עולם הילדים חולי הסרטן לעתים לא מקבל מקום מספיק במפגשים, בימי עיון או במאמרים בתחום הפסיכו-אונקולוגיה. בחוברת זו אנו מפנים את הזרקור לעבודה עם ילדים חולי סרטן בשתי כתבות: הראשונה ממרכז שניידר לרפואת ילדים, והשנייה מהמרכז הרפואי רמב"ם. מקצוע הפסיכו-אונקולוגיה הוא מקצוע מתחדש, הבוחן ומיישם שיטות חדשות של הערכה, אבחון והתערבות. ספרים וימי עיון מאפשרים לנו להיחשף לחידושים ולעדכונים בתחום שלנו. הבאנו למענכם סיכום רשמים מיום העיון של האגודה הבינלאומית לפסיכו-אונקולוגיה והמלצה על ספר חדש. אך אין טוב מהתעדנות ישירה, ואנחנו ממליצים לקחת חלק בימי העיון הבינלאומיים, להציג מהעשייה הרבה הקיימת בארץ ולהיחשף לנעשה במדינות אחרות. בקרוב יצא קול קורא לחברי האגודה לפסיכו-אונקולוגיה להגשת מועמדות לפרס על עשייה בשדה ועל מחקר. נשמח לקבל הצעות מועמדות.
אנחנו קוראים לכל חברי האגודה לקחת חלק בפעילות, להעביר מאמרים לעלון הבא, לשמור על קשר ולהציע רעיונות.
זו גם ההזדמנות להודות לחברי הוועד על פעילותם ותרומתם. תודות גם לאגודה למלחמה בסרטן ובמיוחד למנכ"ל האגודה, **מירי זיו**, על התמיכה בפעילות האגודה שלנו ועל הסיוע לכל פעילותנו, כולל הוצאת עלון זה.

בשם חברי הוועד של האגודה לפסיכו-אונקולוגיה,

פרופ' מירי כהן

- 3 ריאיון עם ד"ר מיקי וינטראוב, מנהל מחלקת המטו-אונקולוגיה ילדים בהדסה
- 4 טיפול פליאטיבי בילדים חולי סרטן, בית חולים שניידר לילדים
- 5 הוראת היבטים פסיכו-סוציאליים באונקולוגיה בלימודי הרפואה
- 6 המטפל במרכז - יום סדנאות של האגודה לפסיכו-אונקולוגיה, יוני 2015
- 7 רשמים מיום עיון - אספקטים פסיכו-סוציאליים באונקולוגיה ילדים
- 8 התפתחות תחום אחיות מתאמות בריאות השד בארץ
- 8 כנסים
- 9 פועלים למען החולה - כנס IPOS, האגודה הבינלאומית לפסיכו-אונקולוגיה, וושינגטון 2015
- 9 פינת הספר
- 10 מערך התמיכה והסיוע של האגודה למלחמה בסרטן ללא תשלום

נשמח מאוד לקבל פידבקים, רעיונות, כתבות וברכות לקראת הגיליון הבא. את התגובות ניתן לשלוח ליו"ר האגודה הישראלית לפסיכו-אונקולוגיה, פרופ' מירי כהן באמצעות דוא"ל: cohenm@research.haifa.ac.il

"כל יום מקבלים החלטות קשות"

ריאיון עם ד"ר מיקי וינטראוב, מנהל מחלקת המטו-אונקולוגיה ילדים בהדסה

ראיינו וכתבו: עו"ס ליבנת וידר, מנהלת העובדות הסוציאליות במכון שרת בהדסה עין כרם
עידו רוט, מרכז את העבודה הסוציאלית בהמטו-אונקולוגיה ילדים בעין כרם

מאפשרת את חוסר הגבולות, כי היא מוכנה לשמוע ולהכיל, להתחשב ולאפשר. אבל זה קורה גם הפוך...

מה למדת מהעבודה? אילו תובנות אתה לוקח איתך להמשך החיים?

לומדים כל הזמן מהאנשים שאין גבול לכוחות הנפש שיש לו לאדם. מבינים יותר את "עוצמת האדם". במהלך העבודה אתה נחשף לאנשים מאוד מיוחדים. מרגיש צורך לומר להם תודה ולא הפוך. אני אתן לך דוגמה. הבן שלי היה בנפאל כשהתרחשה רעידת האדמה. באה אימא של ילד שברור לה ולי שמצבו קשה מאוד, ובדאגה רבה שאלה אותי על בני. איזה כוחות! הרי אני האמנתי בכל לבי שיהיה בסדר ויבוא מסוק ויחלץ אותו כמו שאכן קרה, ולבנה לא בטוח שיהיה מסוק שיוכל לחלץ אותו. המפגשים בין המבריאים לחולים שזה עתה קיבלו את האבחנה נותן הרבה כוח ושמחה. אתה לומד להגיד כל בוקר תודה על מה שיש לך.

מה עוזר לך בכל זאת?

אשתי... המקום הבטוח, השפוי, המקשיב. אני חייב להגיד שאני עובד עם קבוצת אנשים נפלאה. אני אף פעם לא לבד. יש כאן עבודת צוות מופלאה. גם אם קשה להאמין, אני מקבל מהמקום הזה, מהילדים והמשפחות, הרבה יותר ממה שאני נותן.

מהם הדברים שהשתנו בחייך בעקבות העבודה במחלקה הזאת?

בעיקר הפרופרציות.

איך העבודה משפיעה על התנהלות החיים האישיים והמשפחתיים שלך?

לרעה (צוחק...). המשפחה בהחלט משלמת מחיר גם אם מנסים להתחמק מזה. זה מתבטא בפניות פיזית ורגשית. שעות עבודה מטורפות, וכמובן גם התוכן. קשה לבוא הביתה ולהתנהג כאילו לא קורה שום דבר. אתה רוצה ולא רוצה להתנתק. זה מורכב. דווקא משפחה תומכת כמו שלי

מה הביא אותך לתחום של אונקולוגיה ילדים?

אין לי מושג. גם אני שואל את עצמי את השאלה הזו הרבה פעמים.

תאר לנו את המקומות המורכבים שאתה פוגש ביומיום, ההתמודדות הרגשית, הדילמות הרפואיות. מה עוזר לך להתמודד איתם?

המורכבות האמיתית היא פחות רפואית ויותר רגשית: המפגשים עם ההורים והילדים בצמתים של בשורות קשות, סבל, שיחה לקראת מוות צפוי ואחרי המוות. לקח לי זמן להבין שה"שריטה" שנגרמת להורים בעקבות מות ילד, זו שריטה שלא עוברת לעולם.

כל יום מקבלים החלטות קשות. איפה הגבול בין תקווה לאמת? איך ומתי להפסיק טיפול? האם נכון להמשיך טיפול רק בשביל ההרגשה שלא מוות? איך ומתי משתפים בני נוער במצבם? מה עושים כשחושבים שחשוב לשתף את הילד במצבו אך ההורים מתנגדים? הדילמות הרפואיות הטהורות הן מכניות. שם יש הרבה פחות קושי. הקושי הוא המפגש הרגשי עם המשפחות והילדים והמפגש של החלטות הרפואיות עם ההשלכות על המטופל ומשפחתו.

אילוסטרציה

טיפול פליאטיבי בילדים חולי סרטן במרכז "שניידר" לרפואת ילדים

מאת: יעל בן גל, אחות, ויפעת עזר כהן, עובדת סוציאלית, מרכז "שניידר" לרפואת ילדים

אילוסטרציה

• התמודדות המטפל עם הילד, הוריו ומשפחתו המורחבת.

הצוות הפליאטיבי כולל אונקולוג ילדים מומחה, רופא מרדים מומחה בטיפול בכאב, אחות מומחית בטיפול תומך, אחות אחראית טיפול ביתי, עובדת סוציאלית, פסיכולוג, פסיכיאטר ודיאטנית. המפגשים מתקיימים אחת לשבוע, והם מסוכמים ומופצים למטפלים הרלוונטיים במערך.

שלב ראשון בתהליך העבודה הוא הצגת המטופל: אבחנה, טיפול, מצב נוכחי (פיזי ורגשי), מיקוד צרכים ואתגרים. לאחריו מוצגת תוכנית הטיפול הרפואי והפסיכוסוציאלי של הילד החולה ומשפחתו. אחר כך מתקיימת חלוקת משימות בין אנשי הצוות השונים, סיכום ועדכון.

החזון של הצוות - שמירה ושיפור איכות חיי המטופל ומשפחתו, שילוב מיטבי בין טיפול מרפא לטיפול תומך, שימוש מושכל בצוותים

במערך ההמטו-אונקולוגי בבית החולים "שניידר" קיים צוות פליאטיבי הפועל זה חמש שנים.

טיפול פליאטיבי בילדים מבוסס על שיתוף פעולה רב-צוותי ומקצועי, השואף להיטיב עם איכות החיים של ילדים הסובלים ממחלות מסכנות חיים ועם בני משפחותיהם. גישת הטיפול התומך מעניקה טיפול מקיף לילד ולמשפחתו ללא קשר לשלב המחלה. גישה זו מכוונת למתן מענה לצרכים הפיזיים, הנפשיים, החברתיים וההתפתחותיים של הילד.

עקרונות הטיפול הפליאטיבי זהים אצל ילדים ומבוגרים, אך יישום הטיפול בילדים שונה באופן מהותי בשל הסיבות הבאות:

- יכולות קוגניטיביות מגוונות.
- בשלות רגשית של הילד או המתבגר.
- הבדלים בגורמים למחלה מסכנת החיים.
- התמודדויות רגשיות ופסיכולוגיות שונות בקרב ילדים.

ומשאבים הקיימים בבית החולים ובקהילה, ליווי ותמיכה במטופלים ובבני משפחותיהם בשלב סוף החיים, מתן אפשרות לכל משפחה לבחור את דרכה בשלב זה, ליווי ותמיכה במעגל הקרוב למטופל לאחר מותו. כחלק מיישום החזון, פותחה מדיניות "הדלת הפתוחה". מטרתה להקל על החולים ומשפחותיהם לשהות בביתם גם כאשר המצב הרפואי מחמיר, מתוך ידיעה כי בכל שעה יתקבלו ישירות למחלקה האונקולוגית (ללא ביקור במיון).

בנוסף, נכתבו והוצגו קווים מנחים לליווי החולה ומשפחתו בתקופת סוף החיים, הוגדרו הנחיות לטיפול בקנאביס, פורסמו מחקרים בנושא צורכי מטופלים בשלב זה, ובמיוחד בטיפול בילדים עם גידולי מוח בשלב סוף החיים בבית החולים ובקהילה.

אילוסטרציה

הוראת היבטים פסיכו־סוציאליים באונקולוגיה בלימודי הרפואה

בקורס מבוא לאונקולוגיה לסטודנטים שנה ב' בפקולטה לרפואה באוניברסיטת בן גוריון

מאת: שירה בירנשטוק-כהן, MSW, השירות לעבודה סוציאלית, המערך האונקולוגי, המרכז הרפואי האוניברסיטאי סורוקה

לעסוק בהיבטים הביולוגיים של המחלה, אך גם בהיבטים הרגשיים שלה. בתגובה לשאלה פתוחה על השפעת הקורס דיווחו הסטודנטים על עלייה באמפתיה לחולי סרטן ועל תפיסה רחבה והוליסטית יותר לגבי מחלת הסרטן וההתמודדות עמה.

לסיכום, ניתן לראות כי לקורס החושף סטודנטים בתחילת הדרך לתכנים פסיכו־סוציאליים באונקולוגיה השפעה מכרעת על היבטים חשובים בתהליך ההתפתחות של הרופא. ועל כן, קורסים מסוג זה עשויים לסייע בבלימת ירידה באמפתיה בקרב סטודנטים לרפואה במהלך לימודיהם. תוצאות המחקר - שהראו שיפור בהבנת הסטודנטים את הרפואה האונקולוגית על כל מורכבותה, עלייה בתחושת האמפתיה של הסטודנטים ועלייה בשיעור הסטודנטים השוקלים להתמחות בתחום - תומכות ברעיון של לימודי האונקולוגיה בשנים הפרה-קליניות בבתי ספר לרפואה, תוך שילוב היבטים פסיכו־סוציאליים בתכני הקורס (Granek et al. 2014).

תודה לעובדות הסוציאליות מהמערך האונקולוגי בסורוקה אשר היו שותפות בהנחיית הקורס: אביטל קאפת, ליאת זוהר, בטי כהן ומוריה וויסמן.

ביבליוגרפיה:

Granek, L., Lazarev, I., Birenstock-Cohen, S., Geffen, D.B., Riesenber, K. & Ariad, S. (2015). Early exposure to a clinical oncology course during the preclinical second year of medical school. *Academic Medicine*, 90(4). 454-457.

בפני קבוצות קטנות מאמרים ממדור *Journal of Art of Oncology* מתוך *Clinical Oncology*. המאמרים מתייחסים להיבטים שמעבר לטיפול הקלאסי בחולה ולדילמות אתיות, כגון אופן מתן מידע לחולה, קבלת החלטות במצבי חיים או מוות והתמודדות הרופא עם המוות המתקרב של חוליו ועם הקושי להיות דמות מצילה.

מתוך הבנה כי הקורס נוגע בתכנים מורכבים רגשית, ויכול להשפיע באופנים שונים על הסטודנטים, הוחלט להעריך את השפעתו באופן מחקרי. בשנת 2013 נערך מחקר בראשותה של **ד"ר ליאת גרנק** מהמחלקה לבריאות הציבור בפקולטה למדעי הבריאות באוניברסיטת בן גוריון, שהעריך את השפעת הקורס על סטודנטים לרפואה באמצעות בדיקת מדדים שונים כגון: דילמות אתיות, התמודדות רגשית ותקשורת עם חולים אונקולוגים.

במחקר השתתפו 77 סטודנטים שמילאו שאלונים לפני הקורס ובסיומו. הממצאים המרכזיים מצביעים שבהשוואה לדיווחי הסטודנטים לפני הקורס, לאחר סיום הקורס הסטודנטים התלבטו יותר בשאלות אתיות, חשו מסוגלות לשוחח עם חולי סרטן על מוות והבינו טוב יותר את המושגים: (א) "חיים עם סרטן", (ב) מוות, (ג) אובדן. שיעור גבוה יותר מהסטודנטים דיווח לאחר הקורס על חשש לגרום סבל לחולי סרטן במהלך הטיפול, על כך שעד שנחשפו לנושא תפסו את המחלה באופן אופטימי יותר, וכי הם שוקלים לבחור התמחות באונקולוגיה בהשוואה לתשובותיהם לפני תחילת הקורס. כמו כן, בהשוואה לתשובות לפני תחילת הקורס, סטודנטים רבים יותר סברו בסוף הקורס כי באחריות הרופא

בפקולטה לרפואה באוניברסיטת בן גוריון מתקיים קורס מבוא לאונקולוגיה לסטודנטים בשנה ב' ללימודיהם. הקורס מתקיים במהלך שבוע מרוכז, ומתמקד בהיבטים הביולוגיים והפסיכו־סוציאליים של המחלה והקשר ביניהם. את הקורס מרכז צוות בראשות מנהל המערך האונקולוגי **פרופ' שמואל אריעד**, והוא כולל רופאה אונקולוגית בכירה, **ד"ר אירנה לזרב**, ועובדת סוציאלית, **שירה בירנשטוק-כהן** (מחברת המאמר).

הקורס נבנה במטרה לאפשר חשיפה הן לידע תיאורטי על ההתמודדות של חולה הסרטן ומשפחתו והן לנקודות מבט שונות על מחלת הסרטן - נקודת המבט של החולה, משפחתו, הרופא המטפל וגורמים במערכת הבריאות. זאת על מנת להבין מצד אחד את החולה ואת התהליך שהוא עובר מקבלת האבחנה דרך מתן טיפול ועד להחלמה או סוף החיים, ומהצד השני להבין את הצוות המטפל, את ההתמודדויות המורכבות הכרוכות בעמידה מול חולה אונקולוגי בעת מתן בשורה מרה, בתהליכים של התקדמות מחלה ובתחושות כישלון הנובעות מתוצאות הטיפול.

לב הקורס הוא מפגשים עם מטופלים בשלבים שונים של המחלה, או עם בני משפחה המספרים על ההתמודדות עם החולי, הטיפול והמוות. לפני כל מפגש ניתנת הרצאה קצרה על סוג הסרטן המדובר והטיפול בו. לאחר מכן נערך דיון על התכנים בהנחיית צוות של רופא ועובדת סוציאלית. בנוסף, ניתנות הרצאות על ידי אנשי מקצוע שונים, כגון רופא כירורג, רופאה מתמחה באונקולוגיה, פסיכולוגית מהמערך האונקולוגי ועוד. בסוף הקורס מתבקשים הסטודנטים להציג

המטפל במרכז

יום סדנאות של האגודה לפסיכו-אונקולוגיה, יוני 2015

רשמה: פרופ' מירי כהן, ראש בית הספר לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת חיפה

בעבודה טיפולית מתמשכת והגברת הפניות המקצועית והרגשית שלהם למטופליהם. בסדנה ניתנו כלים לעבודה הדדית ושיתופית באמצעות לימוד עקרונות הריאיון המוטיבציוני. המשתתפים למדו על עקרונות הריאיון כהתערבות יעילה להגברת המחויבות, ותרגלו בעזרת משחקי תפקידים ראיונות הדדיים.

סדנה 2:

טראומטיזציה משנית של מטפלים.

בהנחיית דר' זהר רובינשטיין, פסיכולוג קליני וארגוני ומרצה בפקולטה לרפואה, אוניברסיטת תל אביב.

מטרת הסדנה הייתה להעניק למטפלים כלים רגשיים ומעשיים להתמודדות עם חוויות הטיפול לאורך זמן בחולי סרטן. בסדנה עובדו מצבי שחיקה בעקבות התנסויות במהלך הטיפול בחולים, והמשתתפים הכירו מגוון כלים להתמודדות אישית וצוותית ודרכים לשמירה על הרווחה הנפשית של חברי הצוות. כמו כן הם התנסו בדרכים ליצירת חוסן צוותי ורגשי ולהתמודדות עם טראומטיזציה משנית.

המטפלים הפסיכו-אונקולוגים נמצאים במגע רציף ועמוק עם החולים ומשפחותיהם בשלבים השונים של המחלה והם נחשפים למצבים רגשיים קשים הקשורים בתהליכי ההתמודדות של מטופליהם עם מחלת הסרטן בשלביה השונים. העבודה הטיפולית היומיומית דורשת מהמטפלים תעצומות נפש ויכולת להקשיב, להכיל, לטפל וגם להתמודד עם התחושות האישיות של חוסר האונים, התסכול, הכאב והצער. יום הסדנאות ביוני האחרון נועד לעורר מודעות והבנה של המטפלים לרגשותיהם ולתת כלים להתמודדות הלא פשוטה הזאת. שלוש סדנאות התקיימו במהלך היום:

סדנה 1:

שימוש בריאיון מוטיבציוני ככלי לחיזוק פניותם של מטפלים בחולי סרטן.

בהנחיית פרופ' חנוך ירושלמי, פסיכולוג קליני וראש החוג ופרופסור חבר בחוג לבריאות נפש קהילתית באוניברסיטת חיפה.

מטרת הסדנה הייתה העצמת המטפלים באמצעות הבהרת רגשות הקשורים

סדנה 3:

"ללמוד עם המטופל" - העשרה וצמיחה באמצעות תרגול וכלים פסיכו-דרמטיים.

בהנחיית הדסה נאמן, פסיכולוגית קלינית ומדריכת מטפלים, מטפלת זוגית בשיטת "אימגו", ומנחת קבוצות הדרכה.

מטרת הסדנה הייתה הגברת המודעות והמיומנות של המטפל בהתמודדות שלו עם קשיים של המטופל ועם הקשיים העולים תוך כדי התהליך הטיפולי. באמצעות הצגות מקרים, המשתתפים נחשפו להבהרה תיאורטית של הצרכים, הפצעים המוקדמים, ההגנות וכן הקשיים והמחסומים של המטופל והמטפל. המשתתפים התנסו בזיהוי הכוחות והמשאבים שלהם כמו גם של מטופליהם, והתוודעו לארגז הכלים הפסיכו-דרמטי - שיקוף, חילוף תפקידים, כפיל, Sharing ועוד.

יום הסדנאות התקיים בחסות האגודה למלחמה בסרטן באדיבות קרן לאה ואליהו ארבל

רשמים מיום עיון

היבטים פסיכו-סוציאליים באונקולוגיה ילדים, בי"ח 'רות רפפורט', רמב"ם

מאת: אורלי פולינגר, MSW, רמב"ם

שהיא חווה בטיפול בילדים החולים ועם סיום יום העבודה. התייחסות נוספת הייתה לחשיפת אנשי צוות לשחיקה בהרצאתו של **שרון טמיר** (רמב"ם), וכן לקהות הרגשית שהיא תוצאה של המעורבות הרגשית הגבוהה, העומס וריבוי המטלות - בהרצאתם של **ד"ר ג'רי שטיין** ו**ד"ר דבי קרמר** (שניידר). בהרצאות הובאו כמה פתרונות אפשריים לטיפול בבעיות אלו, בהן יצירת קהילה תומכת בעבודה, קשיבות (mindfulness) ופיתוח מיומנויות תקשורת (**שרון טמיר**, רמב"ם).

חלקו האחרון של יום העיון עסק בדילמות אתיות ומוסריות העולות כאשר ילד ומשפחתו מסרבים לקבל טיפול. צוות המטפל במקרה כזה הציג אותו, ונציגים מדיסציפלינות שונות דיברו על היבטים משפטיים ונפשיים הקשורים לבעיות עמן התמודד הצוות. ניכר כי מקרים כאלו מעוררים התלבטויות רבות בקרב הצוותים השונים, ודרך הטיפול בהם לעולם אינה ברורה ומובנת. הדיון היה ערני ומשמעותי.

החיים שלהם נמוכה מזו של ילדיהם. **אלנה קריבוי** (רמב"ם) הראתה כי גם כשהשורדים את המחלה בגרו, גופם ממשיך "לזכור" את החוויה שעברו ולהשפיע על מהלך חייהם שנים רבות. עבודתה של **ד"ר מוניק פרץ** (רמב"ם) הראתה כי גם כשהשורדים הופכים להורים, רמת החשש שלהם נוכח האפשרות שמחלתם תישנה או שביראותם של ילדיהם תיפגע - גבוהה יותר בהשוואה להורים שהיו בריאים בילדותם. בעבודות נוספות הוצגו קבוצות תמיכה ושימוש בכלים פסיכודרמטיים ואמנותיים עבור מתבגרים החולים בטלסמיה וכן עבור אחים ילדים שנפטרו ממחלת הסרטן (**מיכל פרילינג** ו**ארווא פריג**, שניידר; **מיכל בלון** ו**סנא אלחסנאת**, הדסה; **יפעת קורן-ניסני** ו**סמי ולק**, שניידר; **אנליה מגן**, רמב"ם).

חלק נוסף של יום העיון עסק בקשיים שאיתם מתמודדים אנשי הצוות המטפל. **ד"ר נועה מנדל-שורר** (רמב"ם) העבירה הרצאה מרתקת על חוויותיה כאימא וכרופאה מתמחה במחלקה, על הקשיים

בחדש יוני האחרון התקיים יום עיון, פרי יוזמתה של פרופ' מרים בן הרוש, מנהלת מחלקת המטו-אונקולוגיה ילדים, ובשיתוף הצוות הפסיכו-סוציאלי, בבניין החדש שאליו עברה לפני כחצי שנה המחלקה. אולם גרידינגר, המשמש בשגרה כולם קולנוע לילדים החולים, הכיל משתתפים רבים אשר הגיעו מכל הארץ כדי לשמוע על החידושים, העבודות והמחקרים החדשים בתחום.

העבודות שהוצגו התמקדו בחוויה של הילדים החולים והוריהם בעת ההתמודדות עם המחלה. **סואר מח'ול ח'ורי** (רמב"ם), דיברה על תחושת הפגיעה באיכות החיים של המשפחות, על כך ש"אין חיים חוץ מהסרטן". על סמך שאלונים לדיווח עצמי שמילאו הורים, ניכר כי הם מתבוננים על עצמם ועל ילדיהם ומדווחים כי איכות החיים שלהם ושל ילדיהם נפגעת בשל ההתמודדות עם מחלת הסרטן. בטווח הקצר הפגיעה התמקדה במצב הכלכלי ובזוגיות. עבודתה של **פרופ' שולמית קרייטלר** (שיבא) הדגימה כי הורים חשים שאיכות

יום העיון התקיים בשיתוף האגודה למלחמה בסרטן התומכת בצוות הפסיכו-סוציאלי באונקולוגיה, ובתמיכת עמותת חיים וגדולים מהחיים

התפתחות תחום אחיות מתאמות בריאות השד בארץ

מאת: ד"ר אילנה קדמון, אחות מתאמת בריאות השד, בית החולים הדסה עין כרם, ירושלים

ובין המעקב בקהילה, כולל קשר עם רופא המשפחה ומעקב אחרי תסמינים בבית, כמו גם ביקורים בבית, בסביבתה הטבעית של האישה ומשפחתה. תפקידי אחיות שד בקהילה ממומנים על ידי האגודה למלחמה בסרטן.

המודל הסיעודי בנושא סרטן השד תפס תאוצה גם בתחומים אחרים באונקולוגיה - כמו אחיות מתאמות בנושא גידולים אחרים דוגמת מערכת העיכול, מלנומה, גידולי מוח, ראש-צוואר ואחיות מתאמות את הטיפול ברדיותרפיה. אחיות אלה רואות חשיבות רבה בשיתוף פעולה הדוק ועובדות עם אנשי מקצוע מהתחום הפסיכו-חברתי באונקולוגיה, כמו עובדים סוציאליים ופסיכולוגים.

לסיכום, העבודה המשותפת חשובה ומשמעותית למען המטופלים, בני משפחתם והצוות המטפל. מלבד העבודה המשותפת בשדות הקליניים השונים, הצוות הסיעודי קורא לאנשי המקצוע בתחומי הנפש והחברה באונקולוגיה לערוך כנסים, השתלמויות ומחקרים משותפים.

במהלך השנים עבר התפקיד כמה שינויים. בראש ובראשונה התרחב הצורך בעבודת צוות רב-מקצועי. צוות בתחום האונקולוגי יכול לכלול אנשי צוות מתחום הפסיכו-אונקולוגיה, פיזיותרפיה, תזונה, רפואה אינטגרטיבית, דת והלכה ועוד. צוות זה מלווה את המטופלת ומשפחתה דרך כל השלבים - מהאבחון ועד הטיפולים השונים, כולל השיקום והמעקב - לרוב לבריאות מלאה ומעקב, ולעתים עד לשלבים של חזרת המחלה וטיפול פליאטיבי, תוך הכנת המטופלת והיקרים לה למוות ופרידה.

שינוי נוסף שחל בשנים האחרונות בתחום הוא ההתמקצעות של מתאמות בריאות השד בבית החולים ובקהילה. במרכז רפואי שיבא, לדוגמה, ישנן אחיות מתאמות בריאות השד ייעודיות לתחומים שונים ומגוונים כמו במרפאת האבחון וההדמיה, המרפאה למאובחנות עם נשאות גנטית והמכון האונקולוגי. כמו כן, תפקיד חשוב ביותר שהוקם לאחרונה הוא אחיות מתאמות בריאות השד בקהילה, אשר מקשרות בעיקר בין הטיפול בבית החולים

תפקיד אחיות מתאמות בריאות השד נוצר לראשונה בשנת 1996 בתמיכת וביוזמת האגודה למלחמה בסרטן ובהמשך גם על ידי הנהלת שירותי הסיעוד בהדסה. הרעיון להקמת התפקיד בארץ ניזון ממחקרים באירופה, ובמיוחד בבריטניה, אשר הוכיחו שאחיות המיועדות לתחום ספציפי זה משפרות את רווחתן ואיכות חייהן של מטופלות המאובחנות עם סרטן השד. במשך השנים הטמיעו מוסדות רפואיים רבים ברחבי הארץ את התפקיד, וכיום, כ-20 שנה לאחר מכן, ישנן כ-40 אחיות בתפקיד זה במוסדות שונים ברחבי הארץ ובקהילה.

המודל הישראלי של אחיות מתאמות בריאות השד הוא שילוב בין שני מודלים: המודל הבריטי של אחות מייצעת, העוסקת בעיקר בתמיכה נפשית והכוונה (Nurse Counsellor), והמודל הפועל בעיקר בצפון אמריקה, שקשור יותר במתן עזרה רפואית (Nurse Practitioner או Nurse Navigator), וממוקד יותר בליווי לאורך התהליך המורכב.

כנסים

הכנס השנתי של הארגון הבינלאומי לפסיכו-אונקולוגיה (IPOS) יתקיים בתאריכים 17-21 באוקטובר 2016 בדבלין, אירלנד. זוהי הזדמנות לפגוש עובדים וחוקרים ממגוון רחב של מדינות, להציג את הנעשה בישראל וללמוד על כיוונים ומגמות מהנעשה בעולם בשדה ובמחקר. כתובת האתר: <http://ipos-society.org/world-congress>

פועלים למען החולה

כנס IPOS, האגודה הבינלאומית לפסיכו-אונקולוגיה, וושינגטון 2015

מאת: פרופ' מירי כהן, ראש בית הספר לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת חיפה

מחקר) וגם ברמת הטיפול בחולים. למשל, בבתי חולים שונים בארצות הברית משולבים בתוך הצוות המטפל (הן כעובדים בשכר והן כמתנדבים) מחלימים מסרטן. תפקידם לתת תמיכה, להדריך חולים, לסייע בהתמצאות בבית החולים ולעזור בקביעת תורים, הכוונה ומתן מידע.

הגאווה הישראלית

כמו בשנים קודמות, גם השנה היה לחוקרים הישראלים תפקיד מרכזי בכנסים ובפעילות של IPOS. לדוגמה, פרופ' לאה ביידר נתנה הרצאה מרתקת על זכויות אדם בהקשר התרבותי והדתי של המזרח התיכון. פרופ' מירי כהן העבירה סדנה על פסיכו-אימונולוגיה בטווח החיים. כמו כן הוצגו כמה פוסטרים על ידי הנציגים הישראלים. לחברים מישראל יש נציגות נכבדה גם בהובלה של קבוצת העניין לקידום הידע בנושא הטיפול בחולי סרטן בגיל הזקנה, ועוד.

עובדים זרים שאובחנו כחולי סרטן? האם אנו מודעים לבעיותיהם? האם זכותם לטיפול מקיף וטוב מתממשת?

מתן טיפול ממוקד בחולה - הגברת המודעות למתן טיפול פסיכו-סוציאלי המותאם לצרכיו, לרצונו ולהעדפותיו של כל חולה באופן אישי.

הרחבת תשומת הלב למתן טיפול פסיכו-סוציאלי למחלימים מסרטן - עם העלייה בשיעור ההישרדות של חולים רבים והמודעות להשלכות ארוכות הטווח של מחלת הסרטן ברמה הפיזית, הנפשית והקוגניטיבית, יש צורך לפתח ולהרחיב את הטיפול הפסיכו-סוציאלי במחלימים ובבני משפחותיהם.

"להקשיב לקולם של חולים ומחלימים" - במדינות שונות הולכת ומתפתחת המודעות לצורך לערב חולים ומחלימים בהיבטים שונים של טיפול בחולים - ברמת קביעת המדיניות, במחקר (יש קרנות מחקר שדורשות נציג של החולים בכל קבוצת

הכנס השנתי של IPOS התקיים השנה בווינגטון. הואיל והכנס התקיים בשיתוף עם האגודה האמריקנית לפסיכו-אונקולוגיה (APOS), אשר רבים מחבריה הגיעו, היה זה כנס רב-משתתפים, עם מגוון רחב במיוחד של סדנאות, הרצאות ופוסטרים.

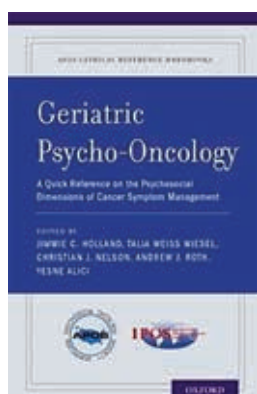
בכנס הושם דגש על כמה כיוונים חשובים ש-IPOS לקחה על עצמה להפעיל וליישם, כחלק מהחזון של האגודה לפעול למען הזכויות של החולים ובני משפחותיהם, ולהעניק טיפול פסיכו-סוציאלי מיטבי שיבטיח רווחה ואיכות חיים מקסימליים. אלה הדגשים העיקריים:

הגברת המודעות לזכויות האדם של חולי סרטן - הזכות לקבלת טיפול רפואי ופסיכו-סוציאלי היא זכות בסיסית של כל חולה. חברי האגודות הפסיכו-סוציאליות הארציות וכן האגודה הבינלאומית מתבקשים לפעול לכך שכל חולה יקבל את הטיפול המיטבי.

(נקודה למחשבה בישראל: מה קורה עם

פינת הספר

Geriatric Psycho-Oncology: A Quick Reference on the Psychosocial Dimensions of Cancer Symptom Management
Edited by Jimmie C. Holland, Talia Weiss Wiesel, Christian J. Nelson, Andrew J. Roth, and Yesne Alici
Oxford University Press, 2015

לבדיקות סקר, כלים להערכה תפקודית, התערבויות, כאב, תשיות, קשיים בתפקוד המיני.

זהו ספר בסיס שפורש לפני עובדים סוציאליים ופסיכולוגים תמונה רחבה ואינטגרטיבית של מכלול היבטים רפואיים, סיעודיים ופסיכיאטריים, נוסף על ההיבטים הפסיכו-סוציאליים. הספר מעניק לרופאים ולאחיות מבט מקיף על ההיבטים הפסיכו-סוציאליים וההתמודדות עמם.

ספר ערוך המתייחס למגוון היבטים פסיכו-סוציאליים, קוגניטיביים וחברתיים בטיפול בחולי סרטן בגיל הזקנה. הספר כולל כלים להערכת סקר של מצוקה נפשית, כלי הערכה ותיאור מגוון התערבויות. כמו כן הוא מתייחס למצבים פסיכיאטריים אקוטיים, וניהול סימפטומים בגיל הזקנה. כמה פרקים מתייחסים לסוגי סרטן מסוימים, השלכותיהם על חיי הזקן ורווחתו ודרכי התערבות. דוגמאות מתוך 22 הפרקים: כלים

מערך התמיכה והסיוע של האגודה למלחמה בסרטן - לחולים, למחלימים ולבני משפחותיהם

קבוצות תמיכה

מרכז 'חזקים ביחד' - מרכז הפעילות והתמיכה ע"ש עמנואל ג' רונבלט בחיפה: בית אהרון ואולגה רונפלד, רח' רונפלד 25, בת גלים, חיפה. עו"ס נחי פיינגולד: טל. 04-8511712/5/7, פקס. 04-8511716, דוא"ל: nechif@cancer.org.il
מרכז 'חזקים ביחד' ע"ש רות ורובל (שניידר) עפולה: בית פוזנק, גבעת המורה, עפולה. דליה פלזניק: טל. 04-6591004/5, דוא"ל: daliaploz@gmail.com
מרכז 'חזקים ביחד', בית אידי מעגן, באר שבע: המרכז הוקם בשיתוף ובסיוע האגודה למלחמה בסרטן, אוניברסיטת בן גוריון, עיריית באר שבע והמרכז הרפואי האוניברסיטאי סורוקה. רח' הר בקע 13 רמות, באר שבע. ויויאן חרמון: טל. 08-6490802, דוא"ל: maagancenter@gmail.com

מידע מפורט ומעודכן על פעילויות מרכזי התמיכה ניתן למצוא באתר האינטרנט של האגודה: www.cancer.org.il

'יד להחלמה'

ארגון 'יד להחלמה' של האגודה למלחמה בסרטן מורכב מנשים מתנדבות שהתמודדו עם סרטן השד ועברו הכשרה מיוחדת המאפשרת להן לעמוד לצד הנשים המתמודדות עם המחלה. המתנדבות מותאמות לחולות בגיל ובשפה, מסייעות להן בהתלבטויות השונות, במתן מידע ותמיכה רגשית ומעשית, מתוך ניסיון האישי. **נשים המעוניינות בתמיכה וסיוע, ונשים המעוניינות להתנדב ולהצטרף למעגל התמיכה של 'יד להחלמה' מוזמנות לפנות בטל. 1-800-36-07-07 או בלחיצה על הקישור הוורוד בקטגוריית סרטן השד באתר האגודה למלחמה בסרטן באינטרנט: www.cancer.org.il או לפנות לרויטל (טולי) מוהליבר בדוא"ל: revitalm@cancer.org.il**

'להיראות טוב - להרגיש טוב יותר'

האגודה למלחמה בסרטן מייצגת ומפעילה בישראל את פרויקט "להיראות טוב - להרגיש טוב יותר". במסגרת הפרויקט קוסמטיקאיות, מאפרות, פאניות וספרים מטפלים בהתנדבות בחולי סרטן במכוני האונקולוגיים, בסניפי האגודה למלחמה בסרטן, בקהילה ובהוספיס-בית. המטופלים מקבלים טיפול קוסמטי והדרכה כיצד לטפל בפניהם ובשיערם ו/או להתאים תספורת כדי לשפר את הרגשתם. כמו כן, ספרים מתאימים בהתנדבות פאות למטופלים. הפאות ניתנות ללא תשלום. בבית מטי, מטה האגודה למלחמה בסרטן בגבעתיים, ישנו חדר

באגודה למלחמה בסרטן מתקיימות קבוצות תמיכה לחולי סרטן ולבני משפחותיהם, המתגבשות בהתאם לביקוש ולצורך, כגון קבוצת תמיכה לנשים צעירות (בנות 30-50), קבוצת תמיכה לבני זוג בריאים התומכים בבני זוגם החולים, קבוצת תמיכה לזוגות, קבוצת תמיכה להורים שכולים, קבוצה לחולות עם מחלות סרטן של נשים, קבוצת תמיכה לבני משפחה מלווים ועוד, המונחות בידי אנשי מקצוע (עובדים סוציאליים, פסיכולוגים ואחיות) שהוכשרו לכך. **למידע והצטרפות ניתן לפנות למיכל קהלני במחלקת השיקום של האגודה, טל. 03-5721678. הקבוצות פועלות במסגרת סניפי האגודה ברחבי הארץ ובמרכזי התמיכה של האגודה.**

מערך המידע של האגודה למלחמה בסרטן

האגודה מפעילה מערך מידע ותמיכה נרחב ללא תשלום - לחולים, למחלימים ולבני משפחותיהם:

- מוקד המידע הטלפוני 'טלמידע' 1-800-599-995
- מרכז המידע: 03-5721608 או info@cancer.org.il
- פורומים באינטרנט לחולים, למחלימים ולבני משפחותיהם - בניהול מיטב המומחים - באתר האגודה למלחמה בסרטן: www.cancer.org.il

מרכזי הפעילות והתמיכה 'חזקים ביחד' של

האגודה למלחמה בסרטן

מרכזי התמיכה 'חזקים ביחד' של האגודה למלחמה בסרטן משמשים בית בקהילה לחולים, למחלימים ולבני משפחותיהם. מרכזי התמיכה 'חזקים ביחד' פועלים כיום בגבעתיים, בירושלים, בחיפה, בעפולה, בבאר שבע ובסניפי האגודה ברחבי הארץ. המרכזים מספקים מגוון פעילויות תמיכה, מידע, העשרה ופנאי, המסייעות בהתמודדות האישית והנפשית עם המחלה. המרכזים מיועדים גם לחולים שסיימו את הטיפול הפעיל, אך עדיין זקוקים לתמיכה ולשיקום. **כל המפגשים לחולים ולבני משפחותיהם ניתנים ללא תשלום.**

ליצירת קשר ולפרטים נוספים:

מרכז 'חזקים ביחד' בגבעתיים: בית מטי, בית האגודה למלחמה בסרטן, רח' רביבים 7, גבעתיים. אפשר לפנות למלי ויינברג, בטל. 03-5721630 או בדוא"ל: hazakim@cancer.org.il
מרכז 'חזקים ביחד' - מרכז הפעילות והתמיכה ע"ש ישראל וליה אלטר בירושלים: רח' יד חרוצים 3, תלפיות, ירושלים. עו"ס דלית בן רימון: טל. 02-6256721, פקס. 02-6256497, דוא"ל: dalitb@cancer.org.il

טיפוח להתאמה ולהשאלת פאות ללא תשלום. הפרויקט מופעל בהתנדבות בידי ד"ר פרנסין רובינסון, מתנדבת 'יד להחלמה'. למידע נוסף ניתן לפנות לרכזת הפרויקט, סילוויה אלשוילי בטל. 03-5721618, דוא"ל: silvia_a@cancer.org.il.

צעדים לאיכות חיים®

פרויקט הנועד לחשוף את חולי הסרטן ליתרונות הבריאותיים הגלומים בפעילות הגופנית, לעודדם לשלב פעילות מתוכננת ומובנית בשגרת חייהם ולתת ייעוץ וליווי מקצועי לחולים שיבחרו לאמץ ולהשתלב בפרויקט. יתרונותיה הבריאותיים, הפיזיים והרגשיים של הפעילות הגופנית בקרב חולי הסרטן, נחקרה רבות בשנים האחרונות והוכח כי ביכולתה לסייע לחולי הסרטן בהתמודדות עם המחלה ועם תסמיניה. הפרויקט נערך במרכזים רפואיים ברחבי הארץ, בהנחיה קבוצתית של אנשי מקצוע מתחומי החינוך הגופני והפיזיותרפיה. משתתפי הפרויקט מקבלים חוברת הסבר ומעקב, כדור גומי קטן ורצועת גומי לביצוע התרגילים. למידע נוסף ולהצטרפות ניתן לפנות לרכזת הפרויקט, סילוויה אלשוילי בטל. 03-5721618, דוא"ל: silvia_a@cancer.org.il.

מחלימים לחיים בריאים®

סדנה מיוחדת שנבנתה במטרה ללוות מחלימים מסרטן בהתמודדות לאחר המחלה, לשפר את איכות חייהם, להדריכם לחיים בריאים ולעודדם לחזור לחיים אישיים וקהילתיים פעילים. הסדנה מתקיימת במרכזי התמיכה של האגודה למלחמה בסרטן, בסניפי האגודה ובמרכזים הרפואיים, וכוללת סדרת מפגשים במגוון נושאים, ובהם: חזרה לשגרה ולמשפחה, אינטימיות ומיניות, שמירה על הבריאות לאחר המחלה והתמודדות עם תופעות לוואי, ביצוע פעילות גופנית מותאמת למחלימים מסרטן, תזונה, רפואה משלימה ועוד. המפגשים נערכים בהנחיית אנשי מקצוע מתחום הפסיכואונקולוגיה, עובדים סוציאליים, אחיות, פיזיותרפיסטים, תזונאים ועוד. למידע והצטרפות ניתן לפנות אל מיכל קהלני בטל. 03-5721678, דוא"ל: michalk@cancer.org.il.

ייעוץ מיני ארצי

האגודה למלחמה בסרטן מעניקה ייעוץ בנושאי דימוי גוף ומיניות לחולים בני כל הגילים. הייעוץ כולל:

- מידע על השפעות מחלת הסרטן על המיניות ועל הפוריות.
- ייעוץ באשר לאפשרויות טיפול ושיקום התפקוד המיני.
- הכוונה למומחים מקצועיים נוספים.

השירות ניתן ללא תשלום על ידי לנה קורץ-אלמוג, אחות ויועצת המיניות באגודה למלחמה בסרטן בטל. 03-5721643, דוא"ל: lnak@cancer.org.il.

ייעוץ מס ארצי

בסניפי האגודה למלחמה בסרטן ניתנים שירותי ייעוץ מס, בשיתוף עם לשכת יועצי המס בישראל. הייעוץ ניתן למי שכבר נקבעו לו אחוזי נכות בוועדה רפואית בביטוח לאומי ורק בענייני מס הנובעים מהמחלה. הייעוץ ניתן בהתנדבות וללא תשלום, בפגישה אישית או טלפונית.

סניף חיפה, בית רוזנפלד, רח' רוזנפלד 25, בת גלים. טל. 04-8511715/7.

סניף נתניה, רח' רמז 13, טל. 09-8344268.

סניף תל אביב, רח' רביבים 7, גבעתיים. טל. 03-5721642.

ימי עיון לחולי סרטן ובני משפחותיהם

מחלקת השיקום והרווחה מארגנת ימי עיון רבים, המתמקדים במגוון נושאים הקשורים למחלות הסרטן והשפעותיהן, כגון: דרכי הטיפול, תופעות לוואי והיבטים שונים ביחס להתמודדות החולה ובני המשפחה עם המחלה. מידע על אודות ימי העיון ניתן לקרוא באתר האגודה באינטרנט ובעיתונות הכתובה, וההרצאות הנערכות בהם מוקלטות ומועלות לאתר האגודה. כמו כן, ניתן לפנות למחלקת השיקום והרווחה של האגודה למלחמה בסרטן, המארגנת את ימי העיון לאורך השנה, בטל. 03-5721678.

המעון ע"ש סר צ'ארלס קלור

ב-1976 הקימה האגודה למלחמה בסרטן את המעון ע"ש צ'ארלס קלור בגבעתיים, לטיפול תומך בחולי סרטן המתגוררים במקומות מרוחקים ומטופלים בבתי חולים באזור המרכז. המעון מיועד לחברי כל קופות החולים ומופעל בידי האגודה למלחמה בסרטן. הפנייה למעון נעשית על ידי הצוות הרפואי-סיעודי במכוני האונקולוגיים. למידע נוסף ניתן לפנות לצוות המעון בטל. 03-5721623/4/7, פקס. 03-7313812 או בדוא"ל: maon-clore@cancer.org.il.

אנחנו כאן - בשבילכם

כל פעילויות האגודה בפריסה ארצית, קבוצות התמיכה ומרכזי התמיכה - ללא תשלום!

שרותי האגודה למלחמה בסרטן לאנשי מקצוע

האגודה למלחמה בסרטן תומכת, מלווה ומכשירה את הצוות המקצועי המטפל בחולים, מחלימים ובני משפחותיהם. מדי שנה נערכים עשרות ימי עיון, כנסים והשתלמויות לאנשי מקצוע בנושאים שונים הקשורים במחלת הסרטן, מומחים בעלי שם עולמי מגיעים ארצה במימון האגודה להשתתפות בהרצאות ולייעוץ בתחומי התמחותם, עשרות מענקי נסיעה להשתלמויות וכנסים בחו"ל ניתנים על ידי האגודה לאנשי מקצוע, וכנסים בינלאומיים מתקיימים בארץ בתמיכתה של האגודה. האגודה מפיקה מדי שנה כתב עת מדעי המופץ בכ-8,000 עותקים ועוסק בהיבטיה השונים של מחלות הסרטן.

לקבלת מידעון האגודה לאנשי מקצוע כמו גם פרסומים נוספים, ללא תשלום, ניתן לפנות למח' הסברה והדרכה באגודה למלחמה בסרטן בפקס: 03-7322780 או בטל. 03-5721677.

המוקדים הטלפוניים של האגודה למלחמה בסרטן

טלמידע בשפה העברית

1-800-599-995

טלמידע בשפה הערבית

1-800-36-36-55

טלמידע בשפה הרוסית

1-800-34-33-44

טלתמיכה

לתמיכה נפשית ראשונית

1-800-200-444

יד להחלמה

לנשים המתמודדות עם סרטן השד

1-800-36-07-07

www.cancer.org.il

האגודה למלחמה בסרטן - לחיים בריאים